Азәрбајчан мүәллими

3 ијул 1960-чы ил.

Азәрбајчан ССР әмәкдар елм хадимләриндән

О, ЈЕНӘ ДӘ КӘНЧДИР

КӨЗӘЛ, ишыглы отагын гапысы гәфләтән ачылды вә ичәри долу бәдәнли, күләр үзлү кәнч бир гыз дахил олду. О. Н. Нәриманов адына Азәрбајчан Дөвләт Тибб Институтунун тәләбәси Нәчимә иди. Стол архасында Нәчимәнин бабасы, биолокија вә паразитолокија кафедрасынын мүдири, профессор Фәтулла Рзабәјли отурмушду. Гыз севинч ичиндә иди, көзләри күлүрдү.

— Һә, нә вар гызым?!

— Баба, имтаһандан чыхмышам. Тап көрүм, нечә алмышам?!

— Билдим, гызым, «беш» алмысан...

Нәчимә гәһгәһә чәкиб күлдү— һә, дүздүр, баба — дејә стулда отурду. Профессор исә бахтијарчасына күлүмсүнән нәвәсинә бахырды. Бирдән көзләри думанланды, онун гаршысында башга бир аләм ачылды.

КИЧИК, јохсул бир дахма. Кәнч бир оглан пәнчәрә өнүндә дуруб кәдәрлә дүшүнүр. Пәнчәрә шүшәләрини јазын илк јагышы јујур. Бу заман гапы дөјүлүр. Кәнч чəлд гапыја атылыр. Кәлән онун мүәллими Әличаббар Исмајыловдур.

— Мүәллим, сизсиниз?!

— Һә, Фәтулла, мәнәм. Сөһбәтим вар. 2-чи рус-татар мәктәбини битирдин, бәс даһа охумаг истәмирсән?!

— Истәјирәм, мүәллим.

— Нечә күндүр нијә көрүнмүрсән?!

Фәтулла чаваб вермәјиб сусду. Охумаг онун јеканә арзусу иди. Лакин евдә һеч ким буна разы дејилди. Буна көрә дә кәнчин гәлбы бәрк гаралмышды. Инди өз мүәллиминин кәлмәси она ганад верди.

— Сабаһ кимназијаја кәл.

— Баш үстә, мүәллим. Һөкмән кәләрәм.

Бир нөмрәли кимназијада Фәтулланы меһрибан бир адам гаршылады. О, көркәмли ингилабчы Нәриман Нәриманов иди вә кимназијада Азәрбајчан дилиндән дәрс дејирди...

Фәтулла кимназијаны битирдикдән сонра али тәһсил алмаг үчүн Новороссијскијә (Одессаја) кетмәји, университетә дахил олмагы гәрара алды. Будур, ону вағзалда достлары јола салырлар. Фәтулла таныммадыгы, көрмәдији узаг вә јад бир јерә кетдији үчүн һәјәчан кечирирди. Һамы илә меһрибанчасына көрүшүрдү.

— Сәнә јахшы јол, Фәтулла!

Гатарын кәскин фит сәси ешидилди. Тәкәрләр һәрәкәтә кәлди, пәнчәрәләрдән әлләр узанды. Фәтулла доғма Бакыдан ајрылдыгы үчүн кәдәрләнир, мүәллимләрини хатырлајыр, Н. Нәриманов көзү гаршысында чанланырды. Бирдән гатарын фит сәсини меһрибан бир сәс әвәз еләди вә профессору хәјалдан ајырды...

— Баба, нә чох фикирләширсән?!

— Гызым, өтән кәнчлијими хатырлајырдым.

Бу заман кафедраја әјнинә аг халат кејмиш бир гадын дахил олду, әлиндә тутдугу говлугу профессора узатды:

— Диссертасијам тамам һазырдыр.

— Лап јахшы, гызым, бахарам. Мүдафиән бу јахынларда олмалыдыр.

О, профессорун аспиранты Мүнәввәр Гасымова иди. Мүнәввәр Рзабәјлијә тәшәккүрүнү билдириб отагдан чыхды.

— Баба, кәзмәјә кедәкми?!

— Кедәк гызым, кедәк...

Профессор нәвәси илә бирликдә институтдан чыхды. Гаршыда кичик мешәни хатырладан кәзәл бир баг вар иди. Онлар баға сары кетдиләр.

☆

АЗӘРБАЈЧАНДА Совет һакимијјәти гурулдугдан сонра Фәтулла Рзабәјли мaариф чәбһәсиндә даһа бөјүк фәаллыгла чалышмага башлады. О, Халг Маариф Комиссарлыгында мәктәбләр шөбәсинин мүдири вәзифәсинә ирәли чәкилди. Бурада ишләдији мүддәт әрзиндә о, мүәллим курслары тәшкил етмәкдә, јени педагожи кадрларын һазырланмасында вә бир чох башга мүһүм тәдбирләрдә јахындан иштирак етмишдир.

Азәрбајчанда илк али педагожи институтун директору вәзифәсиндә ишләјән Фәтулла һәмишә мүәллим ады илә фәхр етмиш, јени кәнч нәслин савадланмасында вә тәрбијәләнмәсиндә бөјүк рол ојнамышдыр. 1928-чи илдә педагожи институтда биолокија кафедрасынын мүдири вәзифәсиндә чалышмыш вә һәмин илдә дә она профессор ады верилмишдир.

ФӘТУЛЛА Рзабәјли бир чох институтларда һәмишә биолокија кафедраларында чалышмышдыр. О, дәрс дeмәсинә бахмајараг, һеч заман елми ишини унутмамышдыр. Биолокија саһәсиндә бир чох проблематик мәсәләләрлә мәшгул олмуш, мүхтәлиф елми мәгаләләр јазмышдыр.

Профессор биолокија кафедраларында ишләјәркән елми фәалијјәтинә хүсуси диггәт јетирмишдир. О, кәнч елми кадрлар јетишдирмәклә јанашы, өзү дә елми әсәрләр үзәриндә чалышмышдыр. Азәрбајчан дилиндә биолокијадан дәрслик тәртиб етмишдир. Елми әсәрләринин ичиндә «Тәбиәт биолокија биликләринин өјрәнилмәсиндә јени јоллар» адлы әсәринин хүсуси әһәмијјәти вардыр. Ф. Рзабәјлинин бундан әлавә, даһа бир нечә елми ишләри вардыр вә бунлар Азәрбајчанда биолокија елминин инкишафында хүсуси рол ојнамышдыр.

Кениш, ишыглы салон, аспирант Мүнәввәр Гасымова диссертасија мүдафиә едир. Профессор өз шакирдинә ифтихар һисси илә бахыр. Мүнәввәр данышыб гуртардыгдан сонра хитабәт курсусунә далбадал алимләр чыхыр, диссертасија һаггында өз рә'ј вә мүлаһизәләрини билдирирдиләр. Сонра Мүнәввәрә алимлик дәрәчәси ады верилмәси гәрара алындыгда, Фәтулла Рзабәјлинин севинчи јерә-көјә сығмыр. М. Гасымова она верилмиш күл дәстәләрини Ф. Рзабәјлијә узадараг дејир:

— Сағ олун, профессор.

ИНДИ Ф. Рзабәјлинин 75 јашы вардыр. О, јени елми кадрлар јетишдирмәклә мәшғулдур. Профессор кәнчләрә хүсуси гајгы вә мәһәббәтлә јанашыр. Профессордан инди нә илә мәшғулсунуз, арзуларыныз нәдир — дејә соруштуғда күлә-күлә кәнчләри көстәриб сөјләјир:

— Бах, мәним ишләрим онлардыр. Кәнчлијә көмәк көстәрмәк, онлары јетишдирмәк бизим борчумуздур.

Бу күнләрдә Азәрбајчан ССР Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин Фәрманы илә профессор Фәтулла Рзабәјлијә Азәрбајчан ССР әмәкдар елм хадими ады верилмишдир. Бу фәхри ад гочаман алими даһа да руһландырмыш вә һәдсиз дәрәчәдә севиндирмишдир. Сачлары ағарса да, алныны гырышлар өртсә дә она гоча демәк олмаз, чүнки гәлби гајнар вә одлудур. Синәсиндә бөјүк арзулар вардыр. Профессорла таныш олан һәр бир кәс аничаг бу сөзләри дејә биләр:

— О, јенә дә кәнчдир.

Тофиг МАҺМУД.